

PERIODIEKE WATERWILDTELLINGEN (V)

Door J. A. Eygenraam

(Mededeling van het Instituut voor toegepast biologisch onderzoek in de natuur
(Itbon), Kemperbergerweg 11, Arnhem)

De Methodiek

In mijn vorige mededeling heb ik u trachten duidelijk te maken dat ook zonder het jagen naar absolute cijfers het tellen van waterwild zinvol is. Ik wil nu nog wat verder gaan en stellen, dat we bij de keuze van onze telgebieden ons niet mogen laten leiden door de eis, dat deze in hun geheel overzichtelijk moeten zijn, zodat we iedere keer het aanwezige waterwild tot het laatste stuk kunnen tellen. Deze eis zou ook al hierom niet van veel inzicht getuigen, omdat niet-overzichtelijke gebieden dikwijls bijzonder belangrijk zijn. Wij moeten het waterwild opzoeken op zijn natuurlijke verblijfplaatsen en b.v. niet in zwembaden, die wat de overzichtelijkheid betreft geheel aan de eisen voldoen. Maar er moet worden gestreefd naar een zo hoog mogelijke graad van nauwkeurigheid.

Bij een plas of een dode rivierarm die deels omzoomd is met een rietgordel of met wilgenopslag trekken de eenden zich gaarne in deze dekking terug. Maar niet de gehele dag. 's Morgens vroeg vallen ze in en bij niet te sterke wind drijven ze dan eerst wat rond, alvorens zich te verschuilen. Tegen het schemeruur komen ze te voorschijn om naar hun voedselgronden te vliegen. Ze houden zich dan doorgaans wel een half uur op het open water op. Dat zijn dus de tijden, waarop zulke gebieden het best kunnen worden geteld. Het duurt wat langer, er moet soms heel wat koude worden getrotseerd, maar het resultaat is toch bevredigend. Om vergelijkbare uitkomsten te krijgen is het evenwel zaak om zulke gebieden altijd 's morgens of altijd 's avonds te nemen en de waarnemingen jarenlang te vervolgen.

De oevers van het IJsselmeer zijn ook gebieden die niet in hun geheel zijn te overzien in deze zin, dat de eenden soms liggen tot aan de horizon of althans zover de kijker reikt. Natuurlijk kunnen er verderop nog meer liggen, al moet men zich daarvan geen overdreven voorstelling maken. Door er langs te varen heb ik destijds kunnen vaststellen, dat er buiten de 3 km zone nog maar weinig en buiten de 5 km helemaal geen eenden meer liggen, uitgezonderd in de trektijden wat duik-eenden, met name *grote zaagbekken*. Het merendeel ook van deze soort ligt evenwel binnen bereik van de kijker.

Telt men nu vanaf de oever, dan moet men dit blijven doen en niet de ene maal vanaf de kant en de volgende keer vanaf een boot of uit een vliegtuig. Het zal dan zo zijn, dat de waarnemer een wisselend aantal eenden mist omdat ze te ver weg zijn. Maar deze situaties zullen zich in de loop der jaren regelmatig voordoen. En de fouten worden in de lange reeks van waarnemingen uitgewist.

Persoonlijk neem ik nog steeds deel aan de waterwildtelling in en om de polder Oostelijk Flevoland, dat ongetwijfeld een der allerbelangrijkste waterwildgebieden van West-Europa is geweest. Toen ik dit kon laten zien aan een aantal buitenlandse collega's in oktober 1959

was het zijn hoogtepunt al voorbij, maar de verbazing van deze vakmensen over de geweldige aantallen was er niet minder om. Dit gebied is niet overzichtelijk. De uitgestrektheid is zo groot, dat aan pogingen om al het aanwezige waterwild te tellen niet kan worden begonnen. We rijden er met de auto omheen en tellen het dus vanaf de dijk, die een lengte heeft van 92 km. Waarschijnlijk kijken wij niet verder dan 1 km in de polder en van het 54.000 ha grote gebied zien wij dus maar ruim 9000 ha d.i. 16 à 17 %. De aantallen eenden die wij per keer zagen en zien wisselen sterk, misschien doordat er de ene maal meer eenden buiten de waarnemingsstrook liggen, dus dieper de polder in, misschien doordat er werkelijk minder zijn. Zelfs dit kunnen wij niet uitmaken en toch hebben deze tellingen hun waarde, zoals ik bij gelegenheid hoop aan te tonen.

Waar het op aankomt is, dat wij steeds dezelfde methodiek volgen. We rijden er altijd alleen maar omheen in dezelfde richtingen en met dezelfde snelheid. We stoppen op dezelfde punten. Tussen Kamperhoek en Lelystad verlaat de weg de kruin van de dijk om zich onder langs de binnenkant voort te zetten. Op regelmatige afstanden stappen we uit om over de dijk te kijken. Daardoor zullen ons wel wat eenden ontgaan en we maken dus wel eens een kleine fout, maar in de loop der jaren verzamelen we toch vergelijkbare getallen. Wat niet het geval zou zijn, indien we nu eens het traject oedeeltelijk liepen en dan weer reden, of indien we soms in de polder doordringen en een andere keer niet. Het komt er dus op aan een bepaalde methodiek aan te nemen en bij deze te blijven. Waterwild tellen is nu eenmaal niet te vergelijken met het opmaken van de kas, die tot op de cent moet kloppen. De verkregen gegevens zijn niet steeds exact, maar op de lange duur kunnen er desondanks betrouwbare conclusies uit worden getrokken.